

REPUBLIKA SLOVENIJA
VIŠJE SODIŠČE V LJUBLJANI

IZVIRNIK

8 Spis

SKLEP

Višje sodišče v Ljubljani je v senatu, ki so ga sestavljali višji sodnici in višji sodnik Brigita Markovič kot predsednica, Matjaž Voglar kot poročevalec in Irena Veter kot članica,

v nepravdni zadevi predlagatelja:]

in nasprotnega udeleženca: [...], ki ga zastopa odvetnik [...] iz Radovljice,

zaradi sprejema v varovani oddelek socialno varstvenega zavoda brez privolitve,

o pritožbi nasprotnega udeleženca zoper sklep Okrajnega sodišča v Radovljici Pr 191/2020 z dne 14. 9. 2020,

na seji 24. septembra 2020

28. 9. 2020

684P.

SKLENILO:

- I. Pritožbi se ugodi, izpodbijani sklep se razveljavi in zadeva vrne sodišču prve stopnje v nov postopek.
- II. Stroški pritožbenega postopka so nadaljnji stroški postopka.

OBRAZLOŽITEV:

1. Sodišče prve stopnje je z izpodbijanim sklepom odločilo, da se nasprotni udeleženec L. ... roj. ... 1991, zadrži v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda do 14. 3. 2021.
2. Zoper sklep se pritožuje nasprotni udeleženec po odvetniku, ki mu je bil postavljen po uradni dolžnosti in med drugim navaja, da je bil postopek izveden ob nezadostni tehnični podpori, saj video povezave ni bilo mogoče vzpostaviti tako, da je izvedenec nasprotnega udeleženca spraševal zgolj po zvočni telefonski povezavi. Okoliščine, v katerih se zaradi epidemije COVID-19 odvijajo tovrstni postopki, ne omogočajo zadostnega varstva pravic pridržanih oseb, saj ni vzpostavljen neposredni stik, s čimer je kršeno načelo neposrednosti in kontradiktornosti. Gre za nesorazmerne ukrepe in postopke. Poleg tega izvedensko mnenje ne dopušča zaključka o konkretni izkazanosti pogojev za zadržanje na oddelku pod posebnim nadzorom, saj ne izkazuje konkretnega ogrožanja življenja ali zdravja sebe ali drugih ali možnosti nastanka hude premoženjske škode. Ni izkazano, ali gre za duševno motnjo, zaradi katere ima pridržana oseba hudo moteno presojo realnosti ali okrnjeno sposobnost obvladovanja svojega ravnanja, prav tako ni razvidno, ali milejši ukrepi ne bi mogli odvrniti vzrokov, navedenih v prvi in drugi alineji prvega odstavka 39. člena Zakona o duševnem zdravju.¹
3. Pritožba je utemeljena.
4. Uvodoma pritožbeno sodišče v zvezi z domnevnimi kršitvami določb postopka, ker sodišče ni neposredno (»v živo«) zaslišalo nasprotnega udeleženca, temveč je to opravilo le prek telefona, pojasnjuje, da so

¹ Uradni list RS, št. 77/2008 in nadaljnji, v nadaljevanju ZDZdr.

pritožbeni pomisleki načeloma na mestu, vendar pa ni mogoče zaključiti, da bi bilo pri zaslišanju prek videokonference ali zgolj po telefonu načelo neposrednosti in kontradiktornosti vselej kršeno do te mere, da takšnega zaslišanja sploh ne bi bilo mogoče opraviti. Videokonferenca je tehnična možnost, ki jo je prinesel tehnološki razvoj in je predvidena v zakonu (114.a člen Zakona o pravnem postopku² v zvezi z 42. členom Zakona o nepravdnem postopku³), uporablja se tudi v drugih sodnih postopkih, vključno s kazenskimi (kjer je treba še posebej paziti na zagotavljanje neposrednosti in kontradiktornosti) in tudi v poslovnem svetu (kjer je zanesljivost in varnost komunikacije tudi pomembna).

5. Zato tako izvedenemu zaslišanju načeloma ni mogoče odreči procesne vrednosti. Še posebej je treba upoštevati, da je sodišče to metodo izvedbe zaslišanja uporabilo iz tehtnih razlogov, zaradi varovanja druge (še pomembnejše) pravice udeležencev – pravice do življenja in zdravja, saj se z omejevanjem neposrednih stikov med osebami omejuje tudi širjenje nalezljive bolezni COVID-19. To je še posebej pomembno v primerih, ko so udeležene starejše osebe (kot v tem primeru nasprotni udeleženec), ki so, kot je splošno znano, še posebej ranljive in v primeru okužbe dovzetnejše za težji potek. Zato pritožbeno sodišče ugotavlja, da je tudi v postopkih po ZDZdr dopustno in tudi ustavno skladno v danih okoliščinah (epidemija nalezljive bolezni⁴) izvesti zaslišanje prek videokonference ali tudi zgolj prek zvočne zveze. Vendar pa pritožbeno sodišče opozarja, da mora sodišče v primerih, ko se posluži tehničnih možnosti za zaslišanje na daljavo, zaradi varovanja načela neposrednosti in kontradiktornosti, okoliščine tehtati še posebej pazljivo in skrbno, se zanesljivo prepričati, da zaslišana oseba na drugi strani zveze razume vprašanja oziroma jih ima možnost razumeti itd. Prav tako je sodišče dolžno zagotoviti po najboljših močeh, da se povezava vzpostavi čimbolj zanesljivo in, če je le mogoče, z vidnim stikom preko video povezave.
6. Če zgoraj podana izhodišča apliciramo na konkretni primer, pritožbeno sodišče ugotavlja, da okoliščina, da je bilo v konkretnem primeru zaslišanje nasprotnega udeleženca izvedeno zgolj po zvočni (telefonski) povezavi, sama po sebi še ne pomeni, da je takšno zaslišanje procesno neustrezno. V

2 Uradni list RS, št. 73/2007 – UPB-3 in nadaljnji, v nadaljevanju ZPP.

3 Uradni list RS, št. 16/2019, v nadaljevanju ZNP-1.

4 Za navedeno presojo ni pomembno, ali so pristojne oblasti uradno razglasile epidemijo ali ne, saj se v času odločanja obeh sodišč število okuženih v Sloveniji povečuje in število dnevno odkritih okužb močno presega število le-teh v času, ko je bila razglašena epidemija (marec-maj 2020).

28

konkretnem primeru je iz zapisnika in sklepa tudi razvidno, da je bila na drugi strani povezave (ob nasprotnem udeležencu) navzoča medicinska sestra, ki mu je deloma tudi ponavljala vprašanja oziroma razlagala, kaj ga osebe sprašujejo. Iz zapisnika je tudi mogoče razbrati, da je nasprotni udeleženec vprašanja slišal in razumel, saj je na nekatera odgovarjal (npr. na začetno, da je v bolnici oziroma »staračkom domu;« da je prišel v Slovenijo iz Slavonskega Broda), na nekatera pa ni hotel odgovarjati (npr. o višini svoje pokojnine), kar kaže na to, da je bila komunikacija med sodiščem in nasprotnim udeležencem zadovoljiva.

7. Iz zapisnika je tudi razvidno, da na naroku na sodišču (torej na eni strani povezave) navzoči pooblaščenec nasprotnega udeleženca ni imel nikakršnih pripomb glede tehnične plati zaslišanja, čeprav je bil v tem postopku postavljen po uradni dolžnosti prav zaradi varovanja pravic in interesov nasprotnega udeleženca. Če je pooblaščenec menil, da je tehnologija povezave neustrezna, da nasprotni udeleženec ne razume dobro vprašanj, da ta niso ustrezno zastavljena ali kaj podobnega, bi bila njegova dolžnost, da na naroku brez odlašanja to ugovarja (286.b člen ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1). Neustrezno izvedeno zaslišanje lahko pomeni kršitev strankine pravice do izjave (8. točka drugega odstavka 339. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1), na to kršitev pa sodišče ne pazi po uradni dolžnosti (drugi odstavek 350. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1), zato mora stranka tako kršitev uveljavljati takoj, sicer se v postopkih s pravnimi sredstvi taka kršitev ne upošteva (286.b člen ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1). Glede na vse povedano v konkretnem primeru pritožbeno sodišče zgolj v tem, da sodišče ni neposredno (v živo) zaslišalo nasprotnega udeleženca, temveč je zaslišanje izvedlo preko telefonske povezave, ne vidi *a priori* kršitve določb postopka.⁵
8. Pač pa sodišče druge stopnje ugotavlja, da je izpodbijani sklep obremenjen z drugo kršitvijo, na katero pazi po uradni dolžnosti in ki jo izrecno ugovarja tudi pooblaščenec nasprotnega udeleženca, saj sklep sploh nima razlogov o odločilnih dejstvih glede izpolnjevanja pogojev za namestitev v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda (14. točka drugega odstavka 339. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1). Sodišče prve stopnje je uvodoma povzelo določbo 74. člena ZDZdr, da je oseba lahko sprejeta v varovani oddelek, med drugim: če ogroža svoje življenje ali zdravje sebe ali

⁵ Poleg bistvenega pogoja za zavrnitev tega očitka, da zatrjevana kršitev ni bila pravočasno grajana.

dugih ali povzroča večjo premoženjsko škodo; če je ogrožanje s prejšnje alineje posledica duševne motnje, zaradi katere ima oseba hudo moteno presojo realnosti in sposobnost obvladovanja svojega ravnanja; če vzrokov ogrožanja ni mogoče odvrniti z drugimi oblikami pomoči. Sodišču prve stopnje so bili pogoji za sprejem proti volji nasprotnega udeleženca torej nedvomno poznani.

9. Glede izpolnjevanja teh pogojev na konkretni ravni je sodišče prve stopnje sicer zapisalo razloge, ki pa po ugotovitvah pritožbenega sodišča nimajo opore v izvedenem postopku v konkretni zadevi. Najprej (5. točka obrazložitve) je sodišče prve stopnje zgolj dobesedno prepisalo izvedensko mnenje, v nadaljevanju pa se je sklicevalo na »sklep tega sodišča z dne 27. 5. 2020«⁶ in povzelo, kaj je izvedenka dr. F. A. ugotovila v postopku, ki je botroval sklepu z dne 27. 5. 2020. V zadnjem odstavku 6. točke obrazložitve (na 6. strani sklepa), sodišče sicer navede različne oblike ogrožanja nasprotnega udeleženca v povezavi z njegovo (sicer nesporno) diagnozo demence, ki bi tudi po oceni pritožbenega sodišča lahko nakazovali potrebo po namestitvi v varovani oddelek. Vendar pritožbeno sodišče poudarja, da te okoliščine v postopku, ki je bil podlaga za izdajo izpodbijanega sklepa, sploh niso bile ugotovljene. Teh okoliščin ogrožanja ni ugotovil niti izvedenec niti ne izhajajo iz spisu priložene dokumentacije (priloge A1 in A2) niti iz predloga za sprejem, kjer je zgolj povzeta abstraktna zakonska dikcija 74. člena ZDZdr. Ugotovitev o ogrožanju, ki jih je očitno napravila izvedenka v nekem drugem postopku,⁷ nikakor ni dopustno prenašati v nek drug postopek, ki se vodi tudi na drugi podlagi (postopek Pr 101/2020 je bil voden zaradi sprejema na zaprti oddelek psihiatrične bolnišnice brez privolitve v nujnih primerih, tu obravnavani postopek pa je za sprejem v varovani oddelek socialnovarstvenega zavoda).
10. V šestem odstavku na peti strani izpodbijanega sklepa sodišče piše o grožnjah s samomorom in samomorilni ogroženosti, kar je v nasprotju z izvidom z dne 8. 9. 2020 (priloga A2), kjer je zapisano, da samomorilnih misli nasprotni udeleženec ne iznaša; tako je izpodbijani sklep obremenjen tudi s kršitvijo iz 15. točke drugega odstavka 339. člena ZPP.

⁶ V obravnavanem spisu (Pr 191/2020) sklepa s tem datumom ni. Zato pritožbeno sodišče lahko zgolj ugiba, da je imelo sodišče prve stopnje v mislih sklep o pridržanju v Psihiatrični bolnišnici Begunje v zadevi Pr 101/2020, kateri spis je sicer priložen predmetnemu spisu.

⁷ Tudi o tem lahko sodišče druge stopnje zgolj ugiba, saj izpodbijani sklep nima nobenih razlogov o tem, kako je sodišče prve stopnje prišlo do ugotovitev izvedenke. ... ki v tem postopku ni bila postavljena.

11. Pritožbeno sodišče tako ugotavlja, da je sodišče prve stopnje odločilna dejstva (razloge za namestitev nasprotnega udeleženca v socialnovarstveni zavod) ugotovilo samovoljno, brez podlage v spisu in brez izvedenega dokaznega postopka v tej konkretni zadevi. Do teh razlogov se ni opredelil niti izvedenec (ker ga sodišče na naroku o tem sploh ni vprašalo, čeprav bi ga moralo) niti se do njih ni mogel opredeliti nasprotni udeleženec oziroma njegov pooblaščenec. Četudi se je na načelni ravni mogoče strinjati, da je pri osebi z demenco in kognitivnim upadom pričakovati tovrstno ogrožanje, pa pritožbeno sodišče poudarja, da so tudi oblike in stopnje demence ter posledično vpliv te diagnoze na sposobnost presojanja in ravnanja posameznega pacienta odvisni in različni od človeka do človeka, zato je nedopustno napraviti zaključke o domnevnem ogrožanju sebe ali drugih zgolj na podlagi klinične diagnoze demence in/ali kroničnega organskega psihosindroma. V zvezi z vsem tem pritožbeno sodišče še poudarja, da se v postopkih po ZDZdr odloča o pomembnih pravicah posameznika (med drugim pravici do osebne svobode), zato mora sodišče, ne glede na dolžnost hitrega postopanja, ravnati še toliko bolj skrbno.
12. Glede na zgoraj povedano je izpodbijani sklep brez (ustreznih, preverljivih, v tem postopku ugotovljenih) odločilnih dejstev, kar je v nasprotju s temeljnimi procesnimi jamstvi, zato je bilo potrebno pritožbi nasprotnega udeleženca ugoditi in izpodbijani sklep razveljaviti (3. točka 365. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP). Pritožbeno sodišče kršitve ne more odpraviti samo, saj bi bilo treba prvič ugotavljati celoten sklop odločilnih dejstev (izpolnjevanje pogojev za namestitev osebe v socialnovarstveni zavod brez njene privolitve), s tem pa bi bilo prekomerno poseženo v strankino pravico do izjave.
13. Ker je sodišče druge stopnje odločitev razveljavilo in vrnilo v novo odločanje, je na podlagi 3. odstavka 165. člena ZPP v zvezi z 42. členom ZNP-1 odločitev o stroških pritožbenega postopka pridržalo za končno odločbo.
14. Napotki za delo sodišča prve stopnje so razvidni iz obrazložitve, pritožbeno sodišče pa zgolj na kratko povzema, da bo moralo sodišče prve stopnje ugotoviti in obrazložiti odločilna dejstva, vključno z izpolnjevanjem vseh zakonsko predvidenih pogojev za sprejem na varovani oddelek, in to na podlagi dejstev in dokazov, ki so bila ugotovljena v *tem konkretnem postopku*, ne pa s popolnoma nekritičnim pripisovanjem ugotovitev iz nekih

drugih postopkov. V kolikor bo sodišče prve stopnje ocenilo, da je treba dopolniti dokazni postopek z dodatnim zaslišanjem nasprotnega udeleženca in/ali izvedenca, lahko to stori tudi s pomočjo tehnologije za zaslihanje na daljavo, pri čemer si mora seveda prizadevati, da vzpostavi čim kvalitetnejšo povezavo in s tem poskrbi, da se bodo udeleženci postopka razumeli.

PRAVNI POUK

Zoper ta sklep je dovoljena pritožba. Vloži se pri sodišču prve stopnje, v 3 dneh od prejema pisnega odpravka te odločbe, v zadostnem številu izvodov za sodišče in nasprotno stranko. Obsegati mora navedbo sklepa, zoper katero se vlaga, izjavo, da se izpodbija, pritožbene razloge in podpis pritožnika. Če pritožba ni razumljiva ali ne vsebuje vsega, kar je treba, da bi se lahko obravnavala, jo sodišče zavrže, ne da bi pozivalo vložnika, naj jo popravi ali dopolni. Ob vložitvi pritožbe mora biti plačana sodna taksa. Če ta ni plačana niti v roku, ki ga določi sodišče v nalogu za njeno plačilo in tudi niso podani pogoji za oprostitev, odlog ali obročno plačilo sodnih taks, se šteje, da je pritožba umaknjena. Če pritožbo vloži pooblaščenec, je ta lahko samo odvetnik ali druga oseba, ki je opravila pravniški državni izpit.

Sklep se sme izpodbijati samo iz razloga, da je sodišče druge stopnje razveljavilo odločbo sodišča prve stopnje in zadevo vrnilo v novo sojenje, čeprav bi kršitve postopka glede na njeno naravo lahko samo odpravilo ali bi glede na naravo stvari in okoliščine primera lahko samo dopolnilo postopek oziroma odpravilo pomanjkljivosti ali če bi moralo samo opraviti novo sojenje.

O pritožbi bo odločalo Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

Ljubljana, 24. september 2020

Predsednica senata:

Brigita Markovič

